

Krzyż Wolności i Solidarności

<https://ipn.gov.pl/kwi/uroczystosci/2176,Prezes-IPN-wreczyl-w-Krakowie-Krzyze-Wolnosci-i-Solidarnosci.html>
26.04.2024, 17:06

Prezes IPN wręczył w Krakowie Krzyże Wolności i Solidarności

Za zasługi na rzecz niepodległości i suwerenności Polski oraz respektowania praw człowieka w PRL, Prezydent RP nadał odznaczenia 30 działaczom opozycji antykomunistycznej lat 1956-1989. Uroczysta dekoracja odznaczonych odbyła się 9 marca 2018 r. w Pałacu Krzysztofory

Osoby, którym Prezydent RP przyznał Krzyże Wolności i Solidarności:

- Władysław Baruś (ur. 1943)

Działacz NSZZ „Solidarność” w Zakładach Chemicznych „Oświęcim”. Organizator druku i kolporter pism drugoobiegowych, m.in. serwisów informacyjnych „Solidarność – Ziemia Oświęcimska”. Po wprowadzeniu stanu wojennego kurier pomiędzy podziemnymi strukturami „Solidarności” w Krakowie i Oświęcimiu. Organizator i uczestnik akcji ulotkowych, a także akcji wsparcia materialnego rodzin zatrzymanych opozycjonistów. Aresztowany w okresie kwiecień – lipiec 1983 r., inwigilowany przez SB.

- Janusz Fatyga (ur. 1942)

Będąc funkcjonariuszem pionu zwalczania przestępczości kryminalnej MO w latach 1964-1967 w Białej Podlaskiej i Łodzi konsekwentnie odmawiał wstąpienia do PZPR oraz sabotował zlecane mu zadania związane z inwigilacją duchownych katolickich, za co został zwolniony z pracy. W 1977 r. związał się z Ruchem Obrony Praw Człowieka i Obywatela, a następnie Konfederacją Polski Niepodległej. Kolporter pism drugoobiegowych i publicysta podziemny, współtwórca struktur NSZZ „Solidarność” w regionie łódzkim. Represjonowany, po wprowadzeniu stanu wojennego internowany, inwigilowany przez SB do 1990 r.

- Piotr Fugiel (ur. 1965)

Organizator i uczestnik akcji antyreżimowych oraz akcji wsparcia materialnego rodzin represjonowanych działaczy opozycji w okresie stanu wojennego. Współzałożyciel Grup Oporu skupiających zaangażowaną w działalność patriotyczną i antyreżimową młodzież w Nowej Hucie. Organizator druku i kolportażu wydawnictw podziemnych i ulotek. Współtwórca Ruchu Młodzieży Niezależnej w Krakowie (1985), przekształconego następnie w Federację Młodzieży Walczącej. Represjonowany, inwigilowany przez SB do 1990 r.

- Ewa Gawlikowska (ur. 1946)

Po wprowadzeniu stanu wojennego zaangażowała się w działalność zakonspirowanych struktur NSZZ „Solidarność” przy Związku Polskich Artystów Plastyków w Krakowie, a następnie Konfederacji Polski Niepodległej. Powieliała i kolportowała ulotki i wydawnictwa podziemne, umożliwiła zorganizowanie w swoim domu podziemnej drukarni. Delegatka na zjazd w 1987 r. w Warszawie, podczas którego doszło do odrodzenia Polskiej Partii Socjalistycznej. W 1984 r. zatrzymana i przesłuchiwana, inwigilowana przez SB do 1990 r.

- Una Gurawska-Mach (ur. 1959)

Związana z Niezależnym Zrzeszeniem Studentów od 1980 r., a po wprowadzeniu stanu wojennego z podziemną „Solidarnością”. Współpracowniczka wielu krakowskich pism podziemnych, m.in. „Hutnika”, „Aktualności”, „Serwisu Informacyjnego RKW »Solidarność« Małopolska”, „Gazetki Krakowskiej”, „Przeglądu Akademickiego”. Organizatorka kolportażu prasy podziemnej, akcji ulotkowych i plakatowych, koordynatorka współpracy pomiędzy podziemnymi strukturami NZS i „Solidarności”. Wielokrotnie zatrzymywana i przesłuchiwana, w okresie 1983-1984 ukrywała się. Inwigilowana przez SB do 1990 r.

- Aleksander Herzog (ur. 1951)

Uczestnik antyreżimowej akcji ulotkowej w marcu 1968 r. za co został zatrzymany. Od 1980 r. związany z NSZZ „Solidarność”, przewodniczący Krajowej Komisji NSZZ „Solidarność” Pracowników Prokuratury PRL. Po wprowadzeniu stanu wojennego zaangażował się w działalność podziemną, m.in. współorganizował Radio „Solidarność Małopolska”. Czynn timer uczestniczył w pracach Małopolskiego Komitetu Walki o Praworządność, zorganizował redakcję podziemnego pisma „Paragraf”. Aresztowany w 1983 r., inwigilowany przez SB do końca 1989 r. Odmówił przyjęcia odznaczenia.

- Zdzisława Jurczak (ur. 1944)

Uczestniczka strajku w marcu 1971 r. w Andrychowskich Zakładach Przemysłu Bawełnianego „Andropol” za co została zwolniona z pracy. Od 1980 r. związana z NSZZ „Solidarność”, po wprowadzeniu stanu wojennego związana z podziemną „Solidarnością” w Andrychowie i Międzyzakładową Komisją Koordynacyjną Regionu Śląsko-Dąbrowskiego (1984-1986), a następnie z Delegaturą Regionu Śląsko-Dąbrowskiego, działającą przy kościele pw. św. Joachima w Sosnowcu (1986-1989). Kolporterka pism podziemnych, uczestniczka akcji pomocy materialnej dla osób represjonowanych i ich rodzin.

- Romana Kahl-Stachniewicz (ur. 1943)

Uczestniczka protestów studenckich w marcu 1968 r. Po śmierci Stanisława Pyjasa w maju 1977 r. związała się z opozycją antykomunistyczną – Ruchem Obrony Praw Człowieka i Obywatela, a następnie Konfederacją Polski Niepodległej, jako członek założyciel oraz Wolnymi Związkami Zawodowymi i NSZZ „Solidarność”. Współorganizatorka oraz redaktor podziemnego pisma „Opinia Krakowska”. Kolporterka wydawnictw antyreżimowych, uczestniczka licznych

uroczystości patriotycznych, akcji plakatowych i ulotkowych. W 1985 r. uczestniczka protestu głodowego na terenie parafii Narodzenia NMP w Bieżanowie. Po wprowadzeniu stanu wojennego internowana do marca 1982 r., inwigilowana przez SB do 1990 r.

- Anna Kawalec (ur. 1955)

Sygnatariuszka deklaracji Studenckiego Komitetu Solidarności z 17 maja 1977 r., od 1980 r. związana z NSZZ „Solidarność”. Etatowy pracownik Sekcji Kultury Zarządu Regionu Małopolska NSZZ „Solidarność”. Po wprowadzeniu stanu wojennego dwukrotnie internowana – w grudniu 1981 r. oraz w okresie maj – lipiec 1982 r. Zorganizowała i kierowała zakonspirowaną grupą opartą na dawnych pracownikach etatowych „Solidarności”, której celem było udzielanie pomocy opozycjonistom prześladowanym przez reżim komunistyczny. Inwigilowana przez SB.

- Stanisław Kuś (ur. 1940)

Związany z NSZZ „Solidarność” od 1980 r., od lipca 1981 r. sekretarz prezydium Zarządu Regionu Małopolska. Po wprowadzeniu stanu wojennego internowany do lipca 1982 r., po czym w okresie październik – grudzień 1982 r. internowany po raz drugi za działalność w Konfederacji Polski Niepodległej. Sygnatariusz apelu o powstaniu Inicjatywy Obywatelskiej w Obronie Praw Człowieka przeciw Przemocy (1984 r.), członek redakcji pisma podziemnego „Zomorządność” (od 1982 r.). Aresztowany (do lipca 1986 r.) w związku ze zorganizowaniem manifestacji antyreżimowej w dniu 1 maja 1986 r. w Nowej Hucie. Inwigilowany przez SB i nękany częstymi zatrzymaniami na okres 48 godzin zdecydował się opuścić PRL w 1988 r.

- Maria Makuch (ur. 1954)

Nauczycielka licealna i pracownik Społecznego Instytutu Wydawniczego „Znak” w Krakowie. Inwigilowana przez SB w latach 1977-1978 w związku antyreżimowymi poglądami i negatywną postawą wobec władz PRL. W latach 1983-1989 zaangażowała się w podziemną działalność opozycyjną, biorąc udział w kolportażu wydawnictw bezdebitowych wśród osób związanych z krakowskim miesięcznikiem „Znak” i Klubem Inteligencji Katolickiej.

- Roman Mazur (ur. 1949)

Od października 1980 r. związany z NSZZ „Solidarność” w Kopalni Węgla Kamiennego „Siersza”, przewodniczący samorządu pracowniczego. Uczestnik antyreżimowych akcji ulotkowych i plakatowych. Po wprowadzeniu stanu wojennego organizator akcji opracowania petycji w sprawie zwolnienia z internowania przewodniczącego ZKZ NSZZ „Solidarność” KWK „Siersza”. Zaangażowany w podziemną działalność antyreżimową, dwukrotnie internowany – w okresie styczeń – maj 1982 r. oraz sierpień – listopad 1982 r. Zwolniony z pracy, administracyjnie kierowany do wykonywania pracy nieprzystającej do jego wykształcenia i umiejętności, za rzekome uchylanie się od pracy. W maju 1984 r. skazany przez Sąd Rejonowy w Chrzanowie na osiem miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem podjęcia pracy na wskazane przez sąd cele społeczne.

- Józef Misiek (ur. 1941)

Zaangażowany w działalność NSZZ „Solidarność” na Uniwersytecie Jagiellońskim od 1980 r., członek Komisji Zakładowej w Instytucie Filozofii UJ. Współorganizator i redaktor niezależnego czasopisma „Universitas”. Po wprowadzeniu stanu wojennego działał w Tajnej Komisji Zakładowej „Solidarności” w Instytucie Filozofii UJ, m.in. odpowiadając za finanse TKZ. Uczestnik akcji plakatowych i ulotkowych, organizator sieci kolportażu i kolporter wydawnictw drugoobiegowych, rozprowadzanych m.in. na terenie ówczesnej Huty im. Lenina. Pozbawiony możliwości wyjazdów zagranicznych w okresie marzec 1983 r. – marzec 1985 r., inwigilowany przez SB.

- Ryszard Nadolnik (ur. 1939)

W 1981 r., jako rolnik prowadzący gospodarstwo ogrodnicze w Porąbce Uszewskiej, zaangażował się w działalność struktur NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych. Po wprowadzeniu stanu wojennego nie przerwał działalności angażując się w działalność podziemną rolniczej „Solidarności”. W 1989 r. czynnie zaangażował się w tworzenie Komitetu Obywatelskiego w gminie Dębno. Inwigilowany przez SB.

- Wacław Niemirski (ur. 1933)

Związany z NSZZ „Solidarność” od 1980 r., od kwietnia 1981 r. przewodniczący Komisji Zakładowej w Rejonie Budowy Dróg i Mostów w Bochni. Działacz Konfederacji Polski Niepodległej od 9 grudnia 1981 r., członek redakcji niezależnego pisma „Kurierek BB”, związany z podziemnym pismem „Tarnina”. Organizator uroczystości, wieców i demonstracji patriotycznych, m.in. w celu upamiętnienia agresji sowieckiej na Polskę w 1939 r. i oficerów polskich zamordowanych przez Sowieców w Katyniu. Organizator druku i kolporter wydawnictw podziemnych. Po wprowadzeniu stanu wojennego zaangażował się w działalność podziemną, m.in. w ramach Tarnowskiej Tymczasowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność”. Internowany, a następnie aresztowany w okresie grudzień 1981 r. – styczeń 1982 r., ponownie internowany w okresie maj – listopad 1982 r. Wielokrotnie karany administracyjnie, inwigilowany przez SB do 1990 r.

- Roman Nowak (ur. 1941)

Związany ze Związkiem Zawodowym Hutników w Komórkach Funkcjonalnych Działu Głównego Mechanika Huty Katowice, a od 1980 r. z NSZZ „Solidarność”. Członek komisji strajkowej w sierpniu 1980 r., a następnie przewodniczący NSZZ „Solidarność” w Dziale Głównego Mechanika Huty Katowice. Bliski współpracownik Kazimierza Świtonia, współtwórcy Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela na Śląsku, Wolnych Związków Zawodowych i śląskich struktur NSZZ „Solidarność”. Po wprowadzeniu stanu wojennego internowany do maja 1982 r.; inwigilowany przez SB.

- Zbigniew Orzechowski (ur. 1953)

Od 1980 r. zaangażowany w działalność w rolniczej „Solidarności”, przewodniczący Koła NSZZ „Solidarność Wiejska” w Glewie, następnie współorganizator NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych. Po wprowadzeniu stanu wojennego kontynuował działalność związkową, uczestnicząc w Duszpasterstwie Rolników (opactwo Cystersów w Mogile) i biorąc udział w przybierających charakter manifestacji antyreżimowych pielgrzymkach rolników na Jasną Górę (od 1982 r.). Aktywnie włączył się w działalność zarejestrowanej ponownie w 1989 r. „Solidarności” RI, współpracując z powstającymi Komitetami Obywatelskimi.

- Edward Postawa (ur. 1953)

Związany z Konfederacją Polski Niepodległej 1980 r., nie przerwał działalności po wprowadzeniu stanu wojennego. Drukował w swoim domu jedno z najważniejszych pism Obszaru II KPN, zatytułowane „Niepodległość”, a także inne wydawnictwa KPN (m.in. pismo „Opinia Krakowska”) i podziemnej „Solidarności”. Aresztowany w 1985 r., skazany w zawieszeniu na dwa lata więzienia. Po zwolnieniu z aresztu kontynuował niepodległościową działalność podziemną.

- Adam Rąpalski (ur. 1944)

Współtwórca struktur NSZZ „Solidarność” w Związku Polskich Artystów Plastyków w 1980 r., przewodniczący Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” Projektantów Wzornictwa Przemysłowego, następnie przewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” Okręgu Krakowskiego ZPAP. Po wprowadzeniu stanu wojennego kontynuował działalność w ramach Tajnej Komisji Zakładowej oraz w tajnych strukturach zdelegalizowanego Polskiego Związku Artystów Plastyków. Współzałożyciel tajnej Regionalnej Komisji Wykonawczej „Solidarność Małopolska”. Założyciel krakowskiego antykwariatu „Galicja”, który pełnił rolę miejsca spotkań i punktu kolportażowego opozycji. Związany z Niezależnym Ruchem Kombatanów Armii Krajowej. Inwigilowany przez SB.

- Tadeusz Rola (ur. 1954)

Działacz NSZZ „Solidarność” w Nowym Sączu. Prowadzony przez niego kiosk z prasą wykorzystywany był jako punkt kontaktowy opozycji. Kolporter ulotek i plakatów antyreżimowych, uczestnik demonstracji zorganizowanej przez Konfederację Polski Niepodległej w Nowym Sączu 3 lipca 1989 r. Wielokrotnie nękany tzw. rozmowami ostrzegawczymi, inwigilowany przez SB do końca 1989 r.

- Bronisław Skoczek (ur. 1952)

Związany z NSZZ „Solidarność” w Kopalni Węgla Kamiennego „Czeczott”. W 1985 r. nawiązał współpracę z działaczami podziemnej „Solidarności” z Jastrzębia-Zdroju. Współpracował z tajną Regionalną Komisją Wykonawczą „Trzeci Szereg” NSZZ „Solidarność” Region Podbeskidzie.

Kolporter prasy podziemnej, m.in. „OŚĆ”, „RIS”, „GROS”. Uczestnik mszy za ojczyznę, pielgrzymek ludzi pracy, demonstracji i manifestacji patriotycznych. Inwigilowany przez SB.

- Janina Smaza (ur. 1943)

Uczestniczka strajku w marcu 1971 r. w Andrychowskich Zakładach Przemysłu Bawełnianego „Andropol” za co została zwolniona z pracy. Związana z NSZZ „Solidarność” od 1980 r. Po wprowadzeniu stanu wojennego związana z podziemną „Solidarnością” w Andrychowie i Międzyzakładową Komisją Koordynacyjną Regionu Śląsko-Dąbrowskiego w latach 1984-1986, a następnie (w latach 1986-1989) z Delegaturą Regionu Śląsko-Dąbrowskiego, działającą przy kościele pw. św. Joachima w Sosnowcu. Kolporterka pism podziemnych, uczestniczka akcji pomocy materialnej dla osób represjonowanych i ich rodzin.

- Sylwester Staszewski (ur. 1956)

Na przestrzeni lat 80. XX wieku związany z Duszpasterstwem Ludzi Pracy powstałym w parafii św. Maksymiliana Marii Kolbego w Mistrzejowicach. Uczestnik konfraterni robotniczej, która wraz konfraternią akademicką, nauczycielską i samarytańską tworzyła mistrzejowickie duszpasterstwo oraz akcji pomocowych dla represjonowanych opozycjonistów i ich rodzin. Pomagał przygotować Międzynarodową Konferencję Praw Człowieka, zorganizowaną przez Komisję Interwencji i Praworządności NSZZ „Solidarność” oraz Ruch „Wolność i Pokój” w dniach 25-28 sierpnia 1988 r.

- Bożena Szymon z d. Cząstka (ur. 1948)

Związana z NSZZ „Solidarność” Uniwersytetu Śląskiego, członek Komisji Zakładowej w Instytucie Filologii Polskiej, od samego początku stanu wojennego działała w strukturach podziemnych UŚ, także w Duszpasterstwie Akademickim (rozdawnictwo darów, opieka nad rodzinami internowanych i uwięzionych). W latach 1983-1984 współtworzyła podziemną grupę prowadzącą działalność niepodległościową na terenie Rudy Śląskiej. Umożliwiała w swoim mieszkaniu spotkania przedstawicieli Regionalnej Komisji Wykonawczej Śląsko-Dąbrowskiej „Solidarności”. Kolporterka wydawnictw, cegiełek i innych materiałów podziemnych. Aresztowana w okresie czerwiec – lipiec 1984 r. Zatrzymywana na 48 godzin w 1984 i 1985 r.. Inwigilowana przez SB. Zwolniona z pracy na UŚ.

- Marcin Zaczek (ur. 1960)

Zaangażowany w podziemny ruch wydawniczy jako student Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Krakowie, a następnie lekarz akademicki. Nadzorował druk książek „Krakowskiego Towarzystwa Wydawniczego”, począwszy od uzgodnień z drukarzami, poprzez odbiór wydanych egzemplarzy i przekazanie ich do kolportażu. Współpracownik Krzysztofa Budziakowskiego, który utworzył „KTW” i wydawał podziemne publikacje w oparciu o oficjalnie działające zakłady małej poligrafii.

- Józef Żegliński (ur. 1948)

W 1980 r. współtwórca struktur NSZZ „Solidarność” w Kopalni Węgla Kamiennego „Czerwone Zagłębie” w Sosnowcu. Po wprowadzeniu stanu wojennego uczestnik akcji kolportażu wydawnictw podziemnych, członek Komisji Interwencji Tajnej Komisji Zakładowej „Solidarności” w KWK „Czerwone Zagłębie”. W październiku 1988 r. wszedł w skład Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” Pracowników KWK „Czerwone Zagłębie”, który złożył w Sądzie Wojewódzkim w Katowicach wniosek o rejestrację związku. Działacz Duszpasterstwa Ludzi Pracy w Sosnowcu. W 1989 r. był członkiem Komitetu Obywatelskiego. Inwigilowany przez SB do 1989 r.

POŚMIERTNIE

- Maria Indyk (1950-2006)

Związana z podziemną „Solidarnością” od 1982 r. jako pracownik naukowy Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Uczestniczyła w pracach podziemnych redakcji i wydawnictw, m.in. „Krağ”, „NOWa”, „Przedświt”, „ABC”. Recenzowała publikacje ukazujące się w „Hutniku”. Brała udział w kolportażu wydawnictw podziemnych, udostępniała własne mieszkanie na potrzeby zorganizowania punktu poligraficznego. Aresztowana w 1983 r., pobita przez „nieznanych sprawców” w styczniu 1989 r. Inwigilowana przez SB do końca 1989 r.

- Jacek Marchewczyk (1941-2016)

Związany z NSZZ „Solidarność” od 1980 r. Wiceprzewodniczący Komisji Zakładowej w Klinice Ortopedii Akademii Medycznej w Krakowie, członek Zarządu Regionu Małopolska NSZZ „Solidarność”, delegat na I Krajowy Zjazd NSZZ „Solidarność”, członek Komisji Krajowej „Solidarności”. Po wprowadzeniu stanu wojennego zaangażował się w działalność podziemną, m.in. uczestniczył w zainicjowaniu kontaktów między grupami opozycjonistów, co zaowocowało powołaniem w 1982 r. kierownictwa tajnej Regionalnej Komisji Wykonawczej. Współorganizator druku i kolportażu wydawnictw podziemnych oraz uczestnik akcji pomocy dla opozycjonistów. Aresztowany w okresie listopad 1982 r. – styczeń 1983 r., inwigilowany przez SB. W 1986 r. nie powrócił do PRL z pobytu czasowego we Francji.

- Henryk Szewczyk (1960-2017)

Związany z Studenckim Komitetem Solidarności, założonym po śmierci Stanisława Pyjasa w maju 1977 r.; kolporter wydawnictw Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR”, w 1981 r. uczestnik strajków studenckich na Uniwersytecie Jagiellońskim. Po wprowadzeniu stanu wojennego działał w podziemnej „Solidarności”. Uczestnik akcji ulotkowych, organizator kolportażu i kolporter wydawnictw podziemnych w Krakowie i Nowym Sączu. Uczestnik manifestacji ulicznych, spotkań samokształceniowych, w 1989 r. współorganizator Komitetu Obywatelskiego w Nowym Sączu. Aresztowany w okresie marzec – lipiec 1984 r., inwigilowany przez SB, nękanym tzw. rozmowami ostrzegawczymi i przeszukaniem miejsca zamieszkania.

- Janina Żebrowska (1932-2013)

Od 1980 r. związana z Konfederacją Polski Niepodległej. Po wprowadzeniu stanu wojennego pomagała mężowi Jerzemu Żebrowskiemu, szefowi Centralnego Kierownictwa Akcji Bieżącej KPN w organizacji spotkań oraz w sprawach administracyjnych. Zajmowała się także ochroną spotkań CKAB, pełniąc ważną funkcję w systemie sygnalizacyjnym zorganizowanym na wypadek zagrożenia ze strony funkcjonariuszy SB. W latach 1980-1989 r. publikowała swoje wiersze w wydawnictwach podziemnych, używając pseudonimów „Harcerka” oraz „Janina Jałowiecka”.

KRZYŻ WOLNOŚCI I SOLIDARNOŚCI

Został ustanowiony przez Sejm 5 sierpnia 2010 r. Po raz pierwszy przyznano go w czerwcu roku 2011 przy okazji obchodów 35. rocznicy protestów społecznych w Radomiu. Krzyż nadawany jest przez Prezydenta RP, na wniosek prezesa IPN, działaczom opozycji wobec dyktatury komunistycznej, za działalność na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania praw człowieka w PRL. Pierwowzorem Krzyża Wolności i Solidarności jest Krzyż Niepodległości z czasów II RP. Krakowska uroczystość odbędzie się w sali Miedzianej Pałacu Krzysztofory, 9 marca 2018 r. Wstęp tylko dla osób zaproszonych.